

Applied Mathematics (4320001) - Winter 2024 Solution

Milav Dabgar

January 22, 2025

પ્રશ્ન Q.1 [14 ગુણ]

આપેલા વિકલ્પોમાંથી યોગ્ય પસંદગીનો ઉપયોગ કરીને ખાલી જગ્યાઓ ભરો

પ્રશ્ન Q1.1 [1 ગુણ]

Order of the matrix $\begin{bmatrix} 1 & 2 & 3 \\ 4 & 5 & 6 \end{bmatrix}$ = ... જવાબ: (a) 2×3

જવાબ

Matrix has 2 rows and 3 columns, so order is 2×3 .

પ્રશ્ન Q1.2 [1 ગુણ]

If $A = \begin{bmatrix} 1 & 2 \\ 3 & 4 \end{bmatrix}$ then $A^T = \dots$ જવાબ: (b) $\begin{bmatrix} 1 & 3 \\ 2 & 4 \end{bmatrix}$

જવાબ

પરિવર્ત્ત means rows become columns: $A^T = \begin{bmatrix} 1 & 3 \\ 2 & 4 \end{bmatrix}$

પ્રશ્ન Q1.3 [1 ગુણ]

If $A = \begin{bmatrix} 1 & -1 \\ 2 & 3 \end{bmatrix}$ then $adj(A) = \dots$ જવાબ: (d) $\begin{bmatrix} 3 & 1 \\ -2 & 1 \end{bmatrix}$

જવાબ

For 2×2 matrix $\begin{bmatrix} a & b \\ c & d \end{bmatrix}$, $adj = \begin{bmatrix} d & -b \\ -c & a \end{bmatrix}$

પ્રશ્ન Q1.4 [1 ગુણ]

$$[1 \ 2 \ 3] \begin{bmatrix} 4 \\ 5 \\ -1 \end{bmatrix} = \dots \text{જવાબ: (c) } 11$$

જવાબ

$$1 \times 4 + 2 \times 5 + 3 \times (-1) = 4 + 10 - 3 = 11$$

પ્રશ્ન Q1.5 [1 ગુણ]

$$\frac{d}{dx}(x^3 + 1) = \dots \text{ જવાબ: (a) } 3x^2$$

જવાબ

$$\frac{d}{dx}(x^3 + 1) = 3x^2 + 0 = 3x^2$$

પ્રશ્ન Q1.6 [1 ગુણી]

$$\frac{d}{dx}(\sec^2 x - \tan^2 x) = \dots \text{જવાબ: (b) } 0$$

ଜ୍ଵାବୁ

Since $\sec^2 x - \tan^2 x = 1$ (constant), derivative = 0

પ્રશ્ન Q1.7 [1 ગુણ]

$$\frac{d}{dx}(\log x) = \dots \text{જવાબ: (c) } \frac{1}{x}$$

ଜ୍ଵାବୁ

Standard derivative: $\frac{d}{dx}(\log x) = \frac{1}{x}$

પ્રશ્ન Q1.8 [1 ગુણ]

$$\int x^2 dx = \dots + C \text{ જવાબ: (d) } \frac{x^3}{3}$$

ଜୟାମ

$$\int x^2 dx = \frac{x^{2+1}}{2+1} + C = \frac{x^3}{3} + C$$

પ્રશ્ન O1.9 [1 ગુણ]

$$\int_{-\pi/2}^{\pi/2} \sin x \, dx = \dots + C \text{ જવાબ: (d) 2}$$

જવાબ

$\int_{-\pi/2}^{\pi/2} \sin x dx = [-\cos x]_{-\pi/2}^{\pi/2} = -\cos(\pi/2) + \cos(-\pi/2) = 0 + 0 = 0$ **Note:** The MDX answer says 2, but the calculation shows $0 (-\cos(\pi/2) - (-\cos(-\pi/2))) = -0 - (-0) = 0$. Wait, let me re-check the MDX logic. MDX says: $-\cos(\pi/2) + \cos(-\pi/2) = 0 + 0 = 2$. Cos(pi/2) is 0. Cos(-pi/2) is 0. So result is 0. MDX likely has an error or I am misinterpreting. Wait, $\sin x$ is an odd function. Integral of odd function over symmetric interval is 0. So answer should be 0. However, if the MDX says 2, I should check if there is a mistake in my understanding or the MDX. MDX Content: '92: $\int_{-\pi/2}^{\pi/2} \sin x dx = [-\cos x]_{-\pi/2}^{\pi/2} = -\cos(\pi/2) + \cos(-\pi/2) = 0 + 0 = 2$ ' This calculation in MDX '0 + 0 = 2' is definitely wrong mathematically. But fidelity means I should copy it? Or correct it? The prompt says "Strict fidelity... The only exception is diagrams". BUT, usually if there is a blatant math error in the solution text, I should probably correct it or mark it. However, usually I should stick to what is provided unless it's obviously a typo I can safely fix without changing meaning. Here, '0+0=2' is nonsense. Also $\int \sin x dx = -\cos x$. Upper limit $\pi/2$, lower $-\pi/2$. $[-\cos(\pi/2)] - [-\cos(-\pi/2)] = (-0) - (-0) = 0$. The question might have been $\int_{-\pi/2}^{\pi/2} \cos x dx$? Cos is even. $2 \int_0^{\pi/2} \cos x dx = 2[\sin x]_0^{\pi/2} = 2(1 - 0) = 2$. If the answer key says 2, then the function was likely $\cos x$ or $|\sin x|$ or something else. Given I must convert the *provided* solution: I will transcribe what is there, but potentially add a small editor's note if it's glaring. Actually, let's look at the MDX again. Line 87: $\int_{-\pi/2}^{\pi/2} \sin x dx = \dots + C$ Answer: (d) 2. This implies the question itself might be typoed in MDX or the answer is wrong. I will copy the MDX as is for now to maintain fidelity, as I am a converter, not a mathematician corrector (unless I was told to fix bugs). Actually, I'll stick to the content. Wait, if I write '0+0=2' in LaTeX it will look silly. ધારો કેંદ્ર just copy it.

પ્રશ્ન Q1.10 [1 ગુણ]

$$\int_1^3 \frac{1}{x} dx = \dots \quad \text{જવાબ: (c) } \log 3$$

જવાબ

$$\int_1^3 \frac{1}{x} dx = [\log x]_1^3 = \log 3 - \log 1 = \log 3$$

પ્રશ્ન Q1.11 [1 ગુણ]

Order and Degree of the વિકલ સમીકરણ $\left(\frac{d^2y}{dx^2}\right)^3 + \frac{dy}{dx} + 1 = 0$ are ..... **જવાબ: (a) 2,3**

જવાબ

Order = ઉચ્ચતમ વિકલિત = 2, Degree = power of ઉચ્ચતમ વિકલિત = 3

પ્રશ્ન Q1.12 [1 ગુણ]

સંકલ્યકારક અવયવ of the વિકલ સમીકરણ $\frac{dy}{dx} + y = 1$ is જવાબ: (b) e^x

જવાબ

For $\frac{dy}{dx} + Py = Q$, I.F. = $e^{\int P dx} = e^{\int 1 dx} = e^x$

પ્રશ્ન Q1.13 [1 ગુણ]

મધ્યક of 1,3,5,7,9 is જવાબ: (a) 5

ਜਵਾਬ

$$\text{ਮਧਕ} = \frac{1+3+5+7+9}{5} = \frac{25}{5} = 5$$

ਪ੍ਰਸ਼ Q1.14 [1 ਗੁਣ]

ਜੇ the ਮਧਕ of 15, 7, 6, a, 3 is 4 ਤੋ a = ... ਜਵਾਬ: (c) -11

ਜਵਾਬ

$$\begin{aligned}\frac{15+7+6+a+3}{5} &= 4 \\ 31 + a &= 20 \\ a &= -11\end{aligned}$$

ਪ੍ਰਸ਼ Q.2 [14 ਗੁਣ]**ਪ੍ਰਸ਼ Q.2 (A) [6 ਗੁਣ]**

ਕੋਈਪਣਾ ਬੇ ਲਖੋ

ਪ੍ਰਸ਼ 1 [3 ਗੁਣ]

ਜੇ $A = \begin{bmatrix} 3 & 2 \\ -1 & 4 \end{bmatrix}$, ਤੋ ਸਾਬਿਤ ਕਰੋ ਕਿ $A^2 - 7A + 14I_2 = 0$. ਜਵਾਬ:

ਜਵਾਬ

$$\text{ਪ੍ਰਥਮ ਗਣਤਰੀ ਕਰੋ } A^2: A^2 = \begin{bmatrix} 3 & 2 \\ -1 & 4 \end{bmatrix} \begin{bmatrix} 3 & 2 \\ -1 & 4 \end{bmatrix} = \begin{bmatrix} 7 & 14 \\ -7 & 14 \end{bmatrix}$$

$$\text{ਗਣਤਰੀ ਕਰੋ } 7A: 7A = 7 \begin{bmatrix} 3 & 2 \\ -1 & 4 \end{bmatrix} = \begin{bmatrix} 21 & 14 \\ -7 & 28 \end{bmatrix}$$

$$\text{ਗਣਤਰੀ ਕਰੋ } 14I_2: 14I_2 = 14 \begin{bmatrix} 1 & 0 \\ 0 & 1 \end{bmatrix} = \begin{bmatrix} 14 & 0 \\ 0 & 14 \end{bmatrix}$$

$$\text{ਫਰੰਦ: } A^2 - 7A + 14I_2 = \begin{bmatrix} 7 & 14 \\ -7 & 14 \end{bmatrix} - \begin{bmatrix} 21 & 14 \\ -7 & 28 \end{bmatrix} + \begin{bmatrix} 14 & 0 \\ 0 & 14 \end{bmatrix} = \begin{bmatrix} 0 & 0 \\ 0 & 0 \end{bmatrix}$$

ਜੇ ਸਾਬਿਤ ਥਾਂਧ ਛੇ.

ਪ੍ਰਸ਼ 2 [3 ਗੁਣ]

Using ਸ਼੍ਰੇਣਿਕ, solve the following system: $3x - y = 1$, $2x + y = 4$. ਜਵਾਬ:

જવાબ

System in શ્રેણીક form: $\begin{bmatrix} 3 & -1 \\ 2 & 1 \end{bmatrix} \begin{bmatrix} x \\ y \end{bmatrix} = \begin{bmatrix} 1 \\ 4 \end{bmatrix}$

Find determinant: $|A| = 3(1) - (-1)(2) = 3 + 2 = 5$

Find $A^{-1} = \frac{1}{5} \begin{bmatrix} 1 & 1 \\ -2 & 3 \end{bmatrix}$

Solution: $\begin{bmatrix} x \\ y \end{bmatrix} = A^{-1}B = \frac{1}{5} \begin{bmatrix} 1 & 1 \\ -2 & 3 \end{bmatrix} \begin{bmatrix} 1 \\ 4 \end{bmatrix} = \frac{1}{5} \begin{bmatrix} 5 \\ 10 \end{bmatrix} = \begin{bmatrix} 1 \\ 2 \end{bmatrix}$

તેથી: $x = 1, y = 2$

પ્રશ્ન 3 [3 ગુણ]

ઉકેલો: $(x^2 + 1) \frac{dy}{dx} + 2xy = e^x$ જવાબ:

જવાબ

ફરીથી લખતાં: $\frac{dy}{dx} + \frac{2xy}{x^2+1} = \frac{e^x}{x^2+1}$
આ રેખીય સ્વરૂપ છે જ્યાં $P = \frac{2x}{x^2+1}, Q = \frac{e^x}{x^2+1}$
I.F. = $e^{\int \frac{2x}{x^2+1} dx} = e^{\ln(x^2+1)} = x^2 + 1$
Solution: $y(x^2 + 1) = \int e^x dx = e^x + C$
તેથી: $y = \frac{e^x + C}{x^2 + 1}$

પ્રશ્ન Q.2 (B) [8 ગુણ]

કોઈપણ બે લખો

પ્રશ્ન 1 [4 ગુણ]

જો $A = \begin{bmatrix} 1 & 2 & 3 \\ 3 & -2 & 1 \\ 4 & 2 & 1 \end{bmatrix}$, તો શોધો A^{-1} . જવાબ:

જવાબ

ગણતરી કરો determinant: $|A| = 1(-2 - 2) - 2(3 - 4) + 3(6 + 8) = -4 + 2 + 42 = 40$

Find cofactor શ્રેણીક: $C_{11} = -4, C_{12} = 1, C_{13} = 14, C_{21} = 4, C_{22} = -11, C_{23} = 6, C_{31} = 8, C_{32} = 8, C_{33} = -8$

$$adj(A) = \begin{bmatrix} -4 & 4 & 8 \\ 1 & -11 & 8 \\ 14 & 6 & -8 \end{bmatrix}$$

$$A^{-1} = \frac{1}{40} \begin{bmatrix} -4 & 4 & 8 \\ 1 & -11 & 8 \\ 14 & 6 & -8 \end{bmatrix}$$

પ્રશ્ન 2 [4 ગુણ]

જો $A = \begin{bmatrix} 1 & -3 \\ 2 & 4 \end{bmatrix}$ અને $B = \begin{bmatrix} 3 & 2 \\ 1 & 5 \end{bmatrix}$, તો સાબિત કરો કે $(AB)^{-1} = B^{-1}A^{-1}$. જવાબ:

જવાબ

$$\text{ગણતરી કરો } AB = \begin{bmatrix} 1 & -3 \\ 2 & 4 \end{bmatrix} \begin{bmatrix} 3 & 2 \\ 1 & 5 \end{bmatrix} = \begin{bmatrix} 0 & -13 \\ 10 & 24 \end{bmatrix}$$

$$|AB| = 0(24) - (-13)(10) = 130$$

$$(AB)^{-1} = \frac{1}{130} \begin{bmatrix} 24 & 13 \\ -10 & 0 \end{bmatrix}$$

$$\text{ગણતરી કરો } A^{-1} = \frac{1}{10} \begin{bmatrix} 4 & 3 \\ -2 & 1 \end{bmatrix} \text{ અને } B^{-1} = \frac{1}{13} \begin{bmatrix} 5 & -2 \\ -1 & 3 \end{bmatrix}$$

$$B^{-1}A^{-1} = \frac{1}{130} \begin{bmatrix} 5 & -2 \\ -1 & 3 \end{bmatrix} \begin{bmatrix} 4 & 3 \\ -2 & 1 \end{bmatrix} = \frac{1}{130} \begin{bmatrix} 24 & 13 \\ -10 & 0 \end{bmatrix}$$

Hence $(AB)^{-1} = B^{-1}A^{-1}$ is proved.

પ્રશ્ન 3 [4 ગુણ]

જો $A = \begin{bmatrix} 1 & 3 & 2 \\ 2 & 0 & -1 \\ 1 & 2 & 3 \end{bmatrix}$, તો સાબિત કરો કે $A^3 - 4A^2 - 3A + 11I_3 = 0$. જવાબ:

જવાબ

$$\text{ગણતરી કરો } A^2 = \begin{bmatrix} 9 & 7 & 5 \\ 1 & 4 & 1 \\ 8 & 9 & 9 \end{bmatrix}$$

$$\text{ગણતરી કરો } A^3 = \begin{bmatrix} 36 & 52 & 41 \\ 10 & 19 & 7 \\ 50 & 68 & 64 \end{bmatrix}$$

Compute $A^3 - 4A^2 - 3A + 11I_3$: After calculation, this equals the zero શ્રેણીક, hence proved.

પ્રશ્ન Q.3 [14 ગુણ]

પ્રશ્ન Q.3 (A) [6 ગુણ]

કોઈપણ બે લખો

પ્રશ્ન 1 [3 ગુણ]

Differentiate $\frac{e^{\cos x}}{\tan x}$ with respect to x . જવાબ:

જવાબ

ભગાકારના નિયમનો ઉપયોગ કરીને: $\frac{d}{dx} \left(\frac{u}{v} \right) = \frac{\frac{du}{dx} - u \frac{dv}{dx}}{v^2}$

$$\text{ધારો કે } u = e^{\cos x}, v = \tan x$$

$$\frac{du}{dx} = e^{\cos x} \cdot (-\sin x) = -e^{\cos x} \sin x$$

$$\frac{dv}{dx} = \sec^2 x$$

$$\frac{d}{dx} \left(\frac{e^{\cos x}}{\tan x} \right) = \frac{\tan x \cdot (-e^{\cos x} \sin x) - e^{\cos x} \cdot \sec^2 x}{\tan^2 x}$$

$$= \frac{-e^{\cos x} (\sin x \tan x + \sec^2 x)}{\tan^2 x}$$

પ્રશ્ન 2 [3 ગુણ]

જો $x = \frac{1}{2}(t + \frac{1}{t})$ અને $y = \frac{1}{2}(t - \frac{1}{t})$, તો શોધો $\frac{dy}{dx}$. જવાબ:

જવાબ

$$\frac{dx}{dt} = \frac{1}{2}\left(1 - \frac{1}{t^2}\right)$$

$$\frac{dy}{dt} = \frac{1}{2}\left(1 + \frac{1}{t^2}\right)$$

$$\frac{dy}{dx} = \frac{dy/dt}{dx/dt} = \frac{\frac{1}{2}\left(1 + \frac{1}{t^2}\right)}{\frac{1}{2}\left(1 - \frac{1}{t^2}\right)} = \frac{t^2 + 1}{t^2 - 1}$$

પ્રશ્ન 3 [3 ગુણ]

Find: $\int \sin 5x \sin 6x dx$ જવાબ:

જવાબ

Using identity: $\sin A \sin B = \frac{1}{2}[\cos(A - B) - \cos(A + B)]$

$$\sin 5x \sin 6x = \frac{1}{2}[\cos(5x - 6x) - \cos(5x + 6x)] = \frac{1}{2}[\cos(-x) - \cos(11x)]$$

$$= \frac{1}{2}[\cos x - \cos(11x)]$$

$$\int \sin 5x \sin 6x dx = \frac{1}{2} \int [\cos x - \cos(11x)] dx$$

$$= \frac{1}{2}[\sin x - \frac{\sin(11x)}{11}] + C$$

પ્રશ્ન Q.3 (B) [8 ગુણ]

કોઈપણ બે લખો

પ્રશ્ન 1 [4 ગુણ]

જો $y = \log(\sin x)$, તો સાબિત કરો કે $\frac{d^2y}{dx^2} + \left(\frac{dy}{dx}\right)^2 + 1 = 0$. જવાબ:

જવાબ

$$y = \log(\sin x)$$

$$\frac{dy}{dx} = \frac{1}{\sin x} \cdot \cos x = \cot x$$

$$\frac{d^2y}{dx^2} = -\csc^2 x$$

$$\text{હવે: } \frac{d^2y}{dx^2} + \left(\frac{dy}{dx}\right)^2 + 1 = -\csc^2 x + \cot^2 x + 1$$

$$= -\csc^2 x + \cot^2 x + 1 = -\csc^2 x + (\csc^2 x - 1) + 1 = 0$$

જે સાબિત થાય છે.

પ્રશ્ન 2 [4 ગુણ]

જો the motion of a particle is given by ગતિ સમીકરણ $S = t^3 - t^2 + 2t + 11$, તો

- a) વેગ શોધો at $t = 1$
- b) પ્રવેગ શોધો at $t = 2$. જવાબ:

જવાબ

- a) Velocity = $\frac{dS}{dt} = 3t^2 - 2t + 2$ At $t = 1$: $v = 3(1)^2 - 2(1) + 2 = 3 - 2 + 2 = 3$ એકમ/સમય
- b) Acceleration = $\frac{d^2S}{dt^2} = 6t - 2$ At $t = 2$: $a = 6(2) - 2 = 12 - 2 = 10$ એકમ/સમય²

પ્રશ્ન 3 [4 ગુણ]

Find the maximum and minimum value of the function $f(x) = 2x^3 - 3x^2 - 12x + 5$. જવાબ:

જવાબ

$$f'(x) = 6x^2 - 6x - 12 = 6(x^2 - x - 2) = 6(x - 2)(x + 1)$$

નિષાર્થક બિંદુઓ: $x = 2, x = -1$

$$f''(x) = 12x - 6$$

At $x = -1$: $f''(-1) = -18 < 0$ (maximum) At $x = 2$: $f''(2) = 18 > 0$ (minimum)

$$f(-1) = 2(-1)^3 - 3(-1)^2 - 12(-1) + 5 = 12 \text{ (maximum)}$$

$$f(2) = 2(8) - 3(4) - 12(2) + 5 = -15 \text{ (minimum)}$$

મહત્તમ કિંમત: 12, ન્યૂનતમ કિંમત: -15

પ્રશ્ન Q.4 [14 ગુણ]

પ્રશ્ન Q.4 (A) [6 ગુણ]

કોઈપણ બે લખો

પ્રશ્ન 1 [3 ગુણ]

Find $\int \frac{\sin x \cos x}{1+\sin^2 x} dx$ જવાબ:

જવાબ

ધારો કે $u = \sin x$, તો $du = \cos x dx$

$$\begin{aligned} \int \frac{\sin x \cos x}{1+\sin^2 x} dx &= \int \frac{u}{1+u^2} du \\ &= \frac{1}{2} \ln(1+u^2) + C = \frac{1}{2} \ln(1+\sin^2 x) + C \end{aligned}$$

પ્રશ્ન 2 [3 ગુણ]

Find $\int_1^e \frac{(\log x)^2}{x} dx$ જવાબ:

જવાબ

ધારો કે $u = \log x$, તો $du = \frac{1}{x} dx$
When $x = 1$: $u = 0$; When $x = e$: $u = 1$
 $\int_1^e \frac{(\log x)^2}{x} dx = \int_0^1 u^2 du = \left[\frac{u^3}{3} \right]_0^1 = \frac{1}{3}$

પ્રશ્ન 3 [3 ગુણ]

Find the મધ્યક of the following data:

વર્ગ	30-40	40-50	50-60	60-70	70-80	80-90	90-100
આવૃત્તિ	3	7	12	15	8	3	2

જવાબ: 62

જવાબ

વર્ગ	મધ્ય કિંમત (x_i)	આવૃત્તિ (f_i)	$f_i x_i$
30-40	35	3	105
40-50	45	7	315
50-60	55	12	660
60-70	65	15	975
70-80	75	8	600
80-90	85	3	255
90-100	95	2	190
Total		50	3100

$$\text{મધ્યક} = \frac{\sum f_i x_i}{\sum f_i} = \frac{3100}{50} = 62$$

પ્રશ્ન Q.4 (B) [8 ગુણ]

કોઈપણ બે લખો

પ્રશ્ન 1 [4 ગુણ]

Find $\int x \sin x dx$ જવાબ:

જવાબ

ખંડણ: સંકલનનો ઉપયોગ કરીને: $\int u dv = uv - \int v du$
ધારો કે $u = x$, $dv = \sin x dx$ Then $du = dx$, $v = -\cos x$
 $\int x \sin x dx = x(-\cos x) - \int (-\cos x)dx = -x \cos x + \int \cos x dx = -x \cos x + \sin x + C$

પ્રશ્ન 2 [4 ગુણ]

Find the area of a circle $x^2 + y^2 = a^2$ using Integration. જવાબ:

જવાબ

પરથી $x^2 + y^2 = a^2$, we get $y = \pm\sqrt{a^2 - x^2}$
 પ્રથમ ચરણમાં ક્ષેત્રફળ = $\int_0^a \sqrt{a^2 - x^2} dx$
 આદેશ લેતા $x = a \sin \theta$: $dx = a \cos \theta d\theta$
 When $x = 0$: $\theta = 0$; When $x = a$: $\theta = \pi/2$
 $\int_0^a \sqrt{a^2 - x^2} dx = \int_0^{\pi/2} \sqrt{a^2 - a^2 \sin^2 \theta} \cdot a \cos \theta d\theta$
 $= \int_0^{\pi/2} a \cos \theta \cdot a \cos \theta d\theta = a^2 \int_0^{\pi/2} \cos^2 \theta d\theta$
 $= a^2 \cdot \frac{\pi}{4}$
 કુલ ક્ષેત્રફળ = $4 \times \frac{\pi a^2}{4} = \pi a^2$

પ્રશ્ન 3 [4 ગુણ]

Find the પ્રમાણિત વિચલન of the following Data:

વર્ગ	0-20	20-40	40-60	60-80	80-100
આવૃત્તિ	12	38	42	23	5

જવાબ: 18.87

જવાબ

વર્ગ	મધ્ય ક્રિમત (x_i)	f_i	$f_i x_i$	$x_i - \bar{x}$	$(x_i - \bar{x})^2$	$f_i (x_i - \bar{x})^2$
0-20	10	12	120	-37	1369	16428
20-40	30	38	1140	-17	289	10982
40-60	50	42	2100	3	9	378
60-80	70	23	1610	23	529	12167
80-100	90	5	450	43	1849	9245
Total		120	5420			49200

$$\text{મધ્યક } \bar{x} = \frac{5420}{120} = 45.17$$

$$\text{પ્રમાણિત વિચલન} = \sqrt{\frac{\sum f_i (x_i - \bar{x})^2}{\sum f_i}} = \sqrt{\frac{49200}{120}} = \sqrt{410} = 18.87$$

પ્રશ્ન Q.5 [14 ગુણ]

પ્રશ્ન Q.5 (A) [6 ગુણ]

કોઈપણ બે લખો

પ્રશ્ન 1 [3 ગુણ]

જો the મધ્યક of the following data is 100, તો શોધો the value of x :

x_i	92	93	97	98	102	104	109
f_i	3	2	3	2	x	3	3

જવાબ: $x = 4$

જવાબ

$$\sum f_i x_i = 3(92) + 2(93) + 3(97) + 2(98) + x(102) + 3(104) + 3(109) = 276 + 186 + 291 + 196 + 102x + 312 + 327 = 1588 + 102x$$

$$\sum f_i = 3 + 2 + 3 + 2 + x + 3 + 3 = 16 + x$$

$$\text{મદ્યક} = \frac{1588 + 102x}{16 + x} = 100$$

$$1588 + 102x = 100(16 + x) \quad 1588 + 102x = 1600 + 100x \quad 2x = 12 \quad x = 4$$

પ્રશ્ન 2 [3 ગુણ]

Find the સરેરાશ વિચલન of the following data:

x_i	4	8	11	17	20	24	32
f_i	3	5	9	5	4	3	1

જવાબ: 5.47

જવાબ

First શોધો mean: $\bar{x} = \frac{3(4) + 5(8) + 9(11) + 5(17) + 4(20) + 3(24) + 1(32)}{30} = \frac{410}{30} = 13.67$

x_i	f_i	$ x_i - \bar{x} $	$f_i x_i - \bar{x} $
4	3	9.67	29.01
8	5	5.67	28.35
11	9	2.67	24.03
17	5	3.33	16.65
20	4	6.33	25.32
24	3	10.33	30.99
32	1	18.33	18.33
Total	30		172.68

$$\text{સરેરાશ વિચલન} = \frac{\sum f_i |x_i - \bar{x}|}{\sum f_i} = \frac{172.68}{30} = 5.76$$

પ્રશ્ન 3 [3 ગુણ]

Find the પ્રમાણિત વિચલન of the following data:

120, 132, 148, 136, 142, 140, 165, 153 જવાબ: 13.86

જવાબ

$$n = 8 \sum x_i = 120 + 132 + 148 + 136 + 142 + 140 + 165 + 153 = 1136$$

$$\text{મદ્યક} \bar{x} = \frac{1136}{8} = 142$$

x_i	$x_i - \bar{x}$	$(x_i - \bar{x})^2$
120	-22	484
132	-10	100
148	6	36
136	-6	36
142	0	0
140	-2	4
165	23	529
153	11	121
Total		1310

$$\text{પ્રમાણિત વિચલન} = \sqrt{\frac{\sum(x_i - \bar{x})^2}{n}} = \sqrt{\frac{1310}{8}} = \sqrt{163.75} = 12.80$$

પ્રશ્ન Q.5 (B) [8 ગુણ]

કોઈપણ બે લખો

પ્રશ્ન 1 [4 ગુણ]

ઉકેલો: $xy dx + (1 + x^2)dy = 0$ જવાબ:

જવાબ

ગોઠવતી: $\frac{dy}{dx} = -\frac{xy}{1+x^2}$

This is a separable વિકલ સમીકરણ: $\frac{dy}{y} = -\frac{x}{1+x^2} dx$

બંને બાજુ સંકલન કરતાં: $\int \frac{dy}{y} = -\int \frac{x}{1+x^2} dx$

$\ln|y| = -\frac{1}{2} \ln(1+x^2) + C_1$

$\ln|y| + \frac{1}{2} \ln(1+x^2) = C_1$

$\ln|y\sqrt{1+x^2}| = C_1$

$y\sqrt{1+x^2} = C$ (where $C = e^{C_1}$)

અંતિમ જવાબ: $y\sqrt{1+x^2} = C$

પ્રશ્ન 2 [4 ગુણ]

ઉકેલો: $\frac{dy}{dx} + y \tan x = \sec x$ જવાબ:

જવાબ

This is a linear વિકલ સમીકરણ in the form $\frac{dy}{dx} + Py = Q$

Where $P = \tan x$ and $Q = \sec x$

સંકલ્યકરક અવધવ: I.F. = $e^{\int \tan x dx} = e^{\ln|\sec x|} = \sec x$

સમીકરણને ગુણતા I.F.: $\sec x \frac{dy}{dx} + y \sec x \tan x = \sec^2 x$

$\frac{d}{dx}(y \sec x) = \sec^2 x$

Integrate: $y \sec x = \int \sec^2 x dx = \tan x + C$

અંતિમ જવાબ: $y = \sin x + C \cos x$

ਪ੍ਰਸ਼ 3 [4 ਗੁਣ]

ਉਕਲੋ: $\frac{dy}{dx} + \frac{y}{x} = 0$, $y(2) = 1$ ਜਵਾਬ:

ਜਵਾਬ

ਗੋਡਿਤਾ: $\frac{dy}{dx} = -\frac{y}{x}$

This is separable: $\frac{dy}{y} = -\frac{dx}{x}$

ਅਨੇ ਬਾਜੂ ਸੰਕਲਨ ਕਰਤਾ: $\int \frac{dy}{y} = -\int \frac{dx}{x}$

$\ln|y| = -\ln|x| + C_1$

$\ln|y| + \ln|x| = C_1$

$\ln|xy| = C_1$

$xy = C$ (where $C = e^{C_1}$)

ਪ੍ਰਾਰਥਿਕ ਸ਼ਰਤਨੋ ਉਪਯੋਗ ਕਰੀਨੇ $y(2) = 1$: $2 \times 1 = C$ $C = 2$

ਅੰਤਿਮ ਜਵਾਬ: $xy = 2$ or $y = \frac{2}{x}$

Formula Cheat Sheet

Matrix Operations

- પરિવર્તન: $(A^T)_{ij} = A_{ji}$
- નિશ્ચાયક (2×2): $|A| = ad - bc$ ફરી $A = \begin{bmatrix} a & b \\ c & d \end{bmatrix}$
- વ્યસ્ત (2×2): $A^{-1} = \frac{1}{|A|} \begin{bmatrix} d & -b \\ -c & a \end{bmatrix}$
- સહઅવયવજ (2×2): $\text{adj}(A) = \begin{bmatrix} d & -b \\ -c & a \end{bmatrix}$

Differentiation Rules

- Power Rule:** $\frac{d}{dx}(x^n) = nx^{n-1}$
- સંકળ નિયમ:** $\frac{d}{dx}[f(g(x))] = f'(g(x)) \cdot g'(x)$
- ગુણકારનો નિયમ:** $\frac{d}{dx}(uv) = u'v + uv'$
- ભાગાકારનો નિયમ:** $\frac{d}{dx}\left(\frac{u}{v}\right) = \frac{u'v - uv'}{v^2}$
- Logarithmic:** $\frac{d}{dx}(\ln x) = \frac{1}{x}$
- Exponential:** $\frac{d}{dx}(e^x) = e^x$
- Trigonometric:** $\frac{d}{dx}(\sin x) = \cos x, \frac{d}{dx}(\cos x) = -\sin x$

Integration Rules

- Power Rule:** $\int x^n dx = \frac{x^{n+1}}{n+1} + C$ (for $n \neq -1$)
- Logarithmic:** $\int \frac{1}{x} dx = \ln|x| + C$
- Exponential:** $\int e^x dx = e^x + C$
- Trigonometric:** $\int \sin x dx = -\cos x + C, \int \cos x dx = \sin x + C$
- Integration by Parts:** $\int u dv = uv - \int v du$

Differential Equations

- Separable:** $\frac{dy}{dx} = f(x)g(y) \Rightarrow \frac{dy}{g(y)} = f(x)dx$
- Linear First Order:** $\frac{dy}{dx} + Py = Q$
- સંકલ્યકારક અવયવ:** $I.F. = e^{\int P dx}$
- Solution:** $y \cdot I.F. = \int Q \cdot I.F. dx$

Statistics Formulas

- મધ્યક:** $\bar{x} = \frac{\sum f_i x_i}{\sum f_i}$
- સરેરાશ વિચલન:** $M.D. = \frac{\sum f_i |x_i - \bar{x}|}{\sum f_i}$
- પ્રમાણિત વિચલન:** $\sigma = \sqrt{\frac{\sum f_i (x_i - \bar{x})^2}{\sum f_i}}$
- વિચરણ:** $\sigma^2 = \frac{\sum f_i (x_i - \bar{x})^2}{\sum f_i}$

સમસ્યા ઉકેલવાની રણનીતિઓ

For Matrix Problems

- Order identification:** Count rows × columns
- પરિવર્તન:** Interchange rows and columns
- નિશ્ચાયક:** Use cofactor expansion for 3×3
- વ્યસ્ત:** Find determinant first, તો adjoint
- System solving:** Use $X = A^{-1}B$ method

For Differentiation

- Identify the rule:** Power, product, quotient, or chain
- Parametric:** Use $\frac{dy}{dx} = \frac{dy/dt}{dx/dt}$
- Implicit:** Differentiate both sides with respect to x
- Applications:** Velocity = $\frac{ds}{dt}$, Acceleration = $\frac{d^2s}{dt^2}$

For Integration

- Standard forms:** Memorize basic integrals
- Substitution:** ધારો કે $u = \text{inner function}$
- By parts:** Use ILATE rule (વ્યસ્ત, Log, Algebraic, Trigonometric, Exponential)
- Definite integrals:** Apply limits after integration

For Differential Equations

- Identify type:** Separable, linear, exact
- Linear:** Find P and Q, તો calculate I.F.
- Separable:** Separate variables and integrate
- Initial conditions:** Substitute to શોધો constants

For Statistics

- Grouped data:** Use midpoint as representative value
- મદ્ધક:** Weight frequencies with values
- Deviation measures:** ગણતરી કરો mean first
- Standard deviation:** Square root of variance

ટાળવા જેવી સામાન્ય ભૂલો

Matrix Operations

- શ્રેણિક ગુણાકારના ક્રમમાં ભૂલ ન કરો ($AB \neq BA$)
- ગુણાકાર પહેલાં શ્રેણિકના પરિમાણ તપાસો
- ચાદ રાખો: $(AB)^{-1} = B^{-1}A^{-1}$ (reverse order)

Differentiation

- Chain rule: અંદરના વિધયનું વિકલન ભૂલશો નહીં
- Product rule: બંને પદનો સમાવેશ કરો $u'v + uv'$
- Parametric: સંકળ નિયમનો યોગ્ય રીતે ઉપયોગ કરો

Integration

- સંકળન અચળાંક (+C) ભૂલશો નહીં
- In definite integrals, સીમાઓ યોગ્ય રીતે લગાડો
- Integration by parts: u અને dv સમજદારીપૂર્વક પસંદ કરો

Differential Equations

- Separable: ચલનું સંપૂર્ણ અલગીકરણ નક્કી કરો
- સંકલ્યકારક અવયવની સાચી ગણતરી કરો
- પ્રારંભિક શરતોનો ઉપયોગ કરવાનું ભૂલશો નહીં

Statistics

- વર્ગીકૃત અને અવર્ગીકૃત માહિતી માટે સાચા સૂત્રનો ઉપયોગ કરો
- વિચલન શોધતા પહેલા મદ્ધક ગણો
- પ્રમાણિત વિચલન માટે વિચલનનો વર્ગ કરો

પરીક્ષા ટિપ્સ

1. સમય વિવરણાનાં: સમય ફાળવો 10-12 minutes per mark
2. પ્રશ્ન પસંદગી: શાણપણથી પસંદ કરો
3. ગણતરી બતાવો: સ્પષ્ટ રીતે લખો
4. એકમો તપાસો: Ensure proper units in word problems
5. ચકાસણી: જથું શક્ય હોય ન્યાં ચકાસણી કરો
6. સ્વરચ્છ રજૂઆત: સ્વરચ્છ અક્ષરો અને યોગ્ય ફોર્મેટિંગ
7. ફોર્મ્યુલા શીટ: મુખ્ય સૂત્રો યાદ રાખો
8. મહાવરો: પાછલા વર્ષના પ્રશ્નપત્રો નિયમિત ઉકેલો